

Előfizetési árak: Egy hónapra 4 pengő, negyedévenként 10 pengő 80 fillér. Egyes példányszám ára (pályaudvarokon is) 10 fillér, vasárnaponként 52 fillér, a Pesti Hírlap Vasárnapja nélkül 12 fillér.

PESTI HÍRLAP

Szerkesztőség: Vilmos császár-út 78. Telefon: 122-95. — Főkiadó: Vilmos császár-út 78. Tel. mint a szerkesztőségnél, Erzsébet-körút 1. Tel. 352-96. A hírek jegyzékét az apróhirdetések felén közöljük.

AZ EURÓPAI VÁLSÁG ÉS MAGYARORSZÁG SORSA.

Eckhardt Tibor hozzászólása a Pesti Hírlap akciójához.

A Pesti Hírlap március 21-ike óta összesen öt cikkben kifejtette a magyar nyilvánosság előtt a magyar kérdés lényegét. Három részre tagolta a képtelen trianoni rendezés során született új nemzetközi problémákat, ezek: a magyar kisebbségek, országunk biztonsága és a jelenlegi magyar határok revíziójának a kérdése.

Köszönetemet akarom kifejezni ezekért a cikkekért, melyek valóságos akciót jelentenek. Ez a kezdeményezés nem maradhat visszhang és következmények nélkül. Meg kell hogy mozgassák a kormányt, de állandó tevékenységre kell hogy készítsék az egész magyar társadalmat és az összes politikai pártokat is. A magyar nemzeti politika kormányoktól és pártoktól független, állandó és megingathatatlan vonalait rajzolódna ki ezekből a cikkekből. Mai hozzászólásom indoka éppen az, hogy szeretnék rávilágítani a másfél évtized óta sorozatosan jelentkező válságok összefüggésére s az európai hanyatlás legfőbb okára, hogy azután helyesen tudjunk következtetni a jövőre.

Az európai élet lélektanilag zsákutcába jutott. Minden nép érzi a bajt, az elakadást. Minden járókelő világosan tudja, hogy mit kellene csinálni, a vezető politikusok mégsem tudnak segíteni, hanem tehetetlenül toporzékolnak, egymást vádolják a bajokért s egyre inkább eltörleszlik oktalan cselekedeteikkel a kivezető utat. A nemzetek kivétel nélkül békét akarnak, Németország és Franciaország nem áll egymással szemben és semmit sem követel egymástól! Mégis állandóan a legélesebb konfliktusok zavarják meg a két ország közvéleményét, nyugtalanságot, bizalmatlanságot terjesztenek, sőt ujabban már háborús veszélyt is jelentenek egész Európának. Mi az oka ennek a képtelen állapotnak? Lehetetlen fel nem ismerni a valóságot. Két rendszer áll egymással szemben, Európa megszervezésének két különböző módszere. Franciaország és Németország között nincs reális érdekellentét, de tovább folyik 1918 óta a még el nem döntött küzdelem Clemenceau és Wilson elnök között.

Wilson azt akarta, hogy ne legyen se győző, se legyőzött. Ő őszinte kibékülést akart és utána beesülést együttlüködni. Clemenceau caudiumi ígába akarta hajtani legyőzött áldozatait és olyan bilincseket akart a szolgáskorba döntött legyőzöttekre rakni, hogy egyoldalú fölénye örökéletű és megingathatatlan legyen. Megfizethetetlen jóvátételekkel gazdaságilag elverteleníteni, teljes lefegyverzéssel, az aléltságig elgyengíteni s ezenfelül egy nagy-koalícióval állandó terror alatt tartani a legyőzötteket: ez maradt mai napig

a legfőbb francia politikus ideálja. Wilson elnök a népek önrendelkezési jogáért szállott síkra, szabad népek önkéntes megegyezését óhajtotta, Clemenceau teljes megadásra és akcióképtelenségre akarta kárhóztatni háborús ellenfeleit. A világ nyomoruságára, Clemenceau vasakarata győzött s ez a vasmarok fojtogatja változatlanul a mai Európát. Magyarország esonka festét még mindig préseli az immár államszövetséggé merevedett kisanant. Németországgal szemben pedig az egyetemes biztonság jelszavával leplezve, most folyik még kiméletlenebbül a bekerítési politika. Clemenceau szellemi utóda, Barthou, elindította az európai meredeken az orosz szövetség lavináját, mely immár gördül lefelé a lejtőn, konsternálva minden jó európaít. A baloldali Lloyd George is bevélja, hogy ha a szovjetvezéreknek sikerül levernők Németországot, akkor a romokat a kommunizmus veszi birtokába. És mit jelentene az orosz veszély a védtelen 9 millió Magyarországra, mely az orosz erők felvonulási területe lenne, ha az orosz-francia szövetség valaha alkalmazásra kerülne? Merénylet ez a szövetség egész Európa ellen, mert a pánszláv befolyás térhódítása a Duna—Tisza-völgyében felborítaná az európai politikai egyensúlyt, a kommunizmus elterjedése pedig a keresztény civilizációt és erkölcsi világrendünket seperné el. Az elmentét a két nagy halott: Wilson és Clemenceau között soha oly nagy nem volt, mint ma s a döntés már nem is keshetik sokáig.

Nem hiszem, hogy Clemenceau politikai hagyatéka magára Franciaországra üdvösnék bizonyult volna. Ellenkezőleg, azt látom, hogy a francia érdekekre káros események mind ebből az elfogult és hibás beidegzettségéből fakadtak. A különféle német dinasztiai elkergetése nem a militarizmust ölte meg a Német Birodalomban, hanem a centralizmust, a hallatlanul gyors és eredményes erőkifejtésre képes német egységet készítette elő. Az Osztrák-Magyar Monarchia esztelen szétrobbantása atomizálta a Dunavölgyét és tágra nyitotta a dunai kaput a pángermán terjeszkedés előtt. Magyarország oktalan feldarabolása szétzúzta azt a sziklát, mely a berlin—bagdadi utvonalon a német terjeszkedést századokon keresztül a saját vére hullatásával mindig megállította. A fojtogató kisanant-rendszer, a politikai, gazdasági és katonai blokád, mely másfél évtizeden át Magyarországra, de Ausztriára is ránehezedett, a Német Birodalomhoz való csatlakozás felé terelte az osztrák népet, mely természetes dunavölgyi keretéből kítaszítva, tartós boldogulást másutt nem találhat.

Az orosz-francia és az orosz-cseh szerződés a francia félelmet pillanatnyilag talán enyhitheti, Franciaország európai helyzetét azonban csak károsan befolyásolja. Európai szempontból üdvös tevékenységet Franciaország csak a nyugati két szomszéd nagyhatalommal való együttlükökésben: a stresai arcvonaltalban fejthet ki. Az orosz szövetség azonban aggasztja Lengyelországot, fokozza Anglia rezerváltságát és minden erkölcsi jogot megad Németországnak arra, hogy ezzel a szövetségi rendszerrel szemben a maga ellenszövetségi rendszerét kiépítse. Ez a szövetség Ausztria helyzetét is aláassa, mert ha a viszonyok kiéleződnek, Ausztria a germán és orosz erők mérkőzése során máshova, mint a testvér Németországhoz nem csatlakozhatik. De felborítja e szövetség, cseh-orosz elágazása révén az egyetlen lehetséges politikai alapot is, melyen a dunavölgyi utódállamok élete elfogadhatóan szabályozható lenne. E kis népek számára nincs más megoldás, mint az önálló dunavölgyi gondolat kihangsúlyozása, függetlenítésük az orosz és német erők befolyása alól egyaránt s egy új autonóm dunavölgyi rendszer megalapozása, mely igazságos kompromisszumokon felépítve, a dunavölgyi népek megbéküléséhez, együttlükökéséhez és életképes újjászervezéséhez vezetne el. Ezt a megoldást kizárja a cseh-orosz szerződés, mely a dunavölgyi együttlükökés egyik nélkülözhetetlen faktorát orosz járószalagra fűzi s ezzel arra kényszeríti a létében fenyegetett Ausztriát és Magyarországot, hogy az orosz veszedelemmel szemben ott keressen támasztékot, ahol azt éppen találni lehet.

Az orosz szerződéssel a francia politika kijátszotta utolsó kártyáját és kikényszerítette azt a német lépést, melyet visszacsinálni többé nem lehet. Európa konsternálva nézi ezt a veszélyes játékot, Franciaország pedig valósággal háborog. Nem a német szerződésszegés miatt, hanem, mert megrémiti annak a rendszernek a megingása, melyre a háboru utáni Franciaország a maga életét ráépítette. A »franciákat — írja a napokban Lloyd George — nem zavarja egy szerződés egyoldalú megszegése mindaddig, amíg Franciaország szegi meg, csak akkor lesznek hisztérikusakká, ha Németország is követni akarja őket és kétoldalúvá akarja tenni a versaillesi szerződés megszegését«. Hozzátehetjük, hogy ugyanez áll a trianoni és a kisebbségi szerződések megszegésére is, hiszen 1934 augusztusában e sorok írója maga tapasztalta Genfben, mily élesen utasítja vissza Franciaország az aláírt kisebbségi szerződések megtartására irányuló legszerényebb magyar figyelmeztetést is. »Az angol józan ész nem tudja megérteni, hogy vad

agresszióknak nevezzék azt a tényt, hogy Kőln, a híres régi német várost megszállta két század német katona. S mi hozzátéhetjük Lloyd George szavaihoz, hogy a Millerand-féle kísérőlevélről kezdve végig minden szerződés megállapodást, amennyiben a nyomoruságos magyar sorsot enyhítette volna, rongyokká téptek már anélkül, hogy francia részről a legenyhébb rosszalást kifejezték volna. Tegyük hát félre minden álszemérmert, mondjuk meg őszintén, most sem a német szerződéséről van szó, hanem az a látvány haborítja fel Franciaországot, hogy Németország immár kibújt a bilincsekből, önállóan él és cselekszik s az a rendszer, melyet Clemenceau épített ki: nincs többé. Franciaország új helyzet előtt áll!

Mi lesz a megoldás? Van-e megoldás egyáltalában? Az angol külügyminiszter ur minden reményét láthatólag a Népszövetségbe veti. En nem osztom, sajnálatomra, ezt a bizalmat. A Népszövetség eljárási szabályaival úgy összekötözte a saját kezét-lábát, hogy nagy dolgokban eredményes eljárásra már képtelen. A népszövetségi politika fejlődése csak megerősíti ezt a tételt. A Népszövetség a wilsoni elvekből született, eredetéhez és célkitűzéseihez hiven, sokfelét kitervelt, szépeket álmódott, azután elkezdett dikiézni és eljárt fellette az idő. El wilsoni szövegek közepette pedig Franciaország haladt a maga útján és cselekedett Clemenceau szellemében. Sok teória született meg Genfben, de nagyon kevés valóság származott belőle. A Népszövetség szertartásosan kijelölte a követendő eszményi elveket, az események s a dolgok kifejlődése pedig rohant rendületlenül az ellentétes irányban. Azt olvasom, hogy a népszövetségi vezető férfiak úgy jártak el, mintha nem is a Teremtő ihletett szelleme szólította volna őket a világszínpadra, hanem Bernard Shaw lombikjában főzték volna ki őket gyanus szociológiai és irodalmi gőzökben.

Elandalítani, csitítani, tatarozni, kivenni hasznos és veszélyes megmozdulásokból egyaránt a lendületet: erre alkalmas a Népszövetség, de bátor koncepcióval új, becsületet teremtő a világon, ezt ne várja tőle ma már senki! Maradna még egy fórum, a kiváló és nagytekintélyű hágai nemzetközi törvényszék, mely konkrét jogesetek megfelelő elrendezésére valóban alkalmas. Ily mélyenfekvő politikai bajok megszüntetésére azonban, melyek az európai élet szerkezeti hibáiból táplálkoznak és ezért állandóan kiújulnak, ez a bírói testület nem lehet alkalmas. Nincs orvos ma, aki a beteg Európa meggyógyítására vállalkozni tudna s csak annyi bizonyos, hogy az eddigi vágányokon a világ sokáig már nem mehet tovább. De van egy követelés, mely minden nemzet lelkéből már kitört és azt kiáltja, hogy egyszer mégis csak be kell már fejezni a háborút! Clemenceau rendszerének bukásával együtt ezt követeli egyre hangosabban a világ: el kell temetni a háboru furiáit és vissza kell térni a wilsoni elvekhez, melyek kodifikáltak a békét s ha egyszer végre is hajtánák őket, egy csapással megnyugtatón a világot. Elemi szükségletté vált Európa számára az az új békekonzferencia, melyet Hitler felajánlott, melyet Anglia szívesen látna, s melyért a világ minden népe, maga a békeszerető francia nemzet is szívében őszintén lelkesedik. Ez a békekonzferencia talán utolsó reménye földrészünknek éppúgy, mint nemzetünknek s oda úgy kell majd elmenni, hogy minden megkövettséget, minden szövetséget otthon kell hagyniok a tárgyalóknak. Szabad népek egyenjogú megegyezését kell előkészíteni s ennek a konzferenciának kell Európa két fő-ütőerének, a Dunának és a Dunának vérző sebeit begyógyítani. Ezt a békekonzferenciát várja Clemenceau legigazságtalanabban megcsontított

áldozata: a trianoni Magyarország. S mi a mi sorsunk volt a legigaztalanabb, a mi rehabilitációnknak kell a legfényesebbnek lennie. A magyar kormánynak meg kell tennie minden lépést, mely a magyar kérdést a maga egészében a világ ügyeinek felelős intézői előtt feltárja. A magyar társadalomnak pedig

még fokozottabb céltudatossággal kell dolgoznia ezért a nemzeti, de egyben egyetemes ideálért. Az idők járása meggyorsult, késlekedésnek vagy halogatásnak nincs többé helye. A trianoni határokon túl szenvedő testvéreink is fokozódó szorongatásuk között ezt várják egyre türelmetlenebbül tőlünk!

A locarnói egyezmény felbontása és a franciák.

Párizs, 1936 március. (A Pesti Hírlap tudósítójától.) Nehéz lenne ma még előrelátni a locarnói egyezmény felbontásának összes következményeit. De az tulszás nélkül máris megállapítható, hogy új korszakot nyit meg az európai politikában.

A versaillesi béke a negyvenmillió Franciaországnak feltétlen hatalmi fölényt biztosított a hatvanhétmillió Németországgal szemben. Ez a helyzet lényegesen módosult, midőn Németország tavaly visszaállította a hadkötelezettséget, teljes katonai egyenjogúságának kimondásával pedig végleg felborult.

o jogegyenlőség érvényesítése katonai téren német tulsulyt jelent. A rajnai határvidék hadmentességének megszüntetése Franciaországot szintén egy jelentős katonai és diplomáciai előnytől fosztja meg.

Bizonyos, hogy amíg a Maginot-féle erődvonallal szemben a német határ ugyyszólván védtelenül állt, Franciaország nemcsak magát érezhette nagyobb biztonságban, hanem nagyobb mértékben biztosíthatta keleti szövetségeseinek biztonságát is, mint akkor, hogyha Németország hatalmas erődívekkel zárja el rajnai határát. Nyilvánvaló, hogy azontúl nem teljesítheti többé ugyanolyan hatályossággal szerződéses kötelezettségeit egy Csehszlovákia, Szovjet-Oroszország, vagy Lengyelország ellen irányuló német támadás esetén. Ez a legfőbb oka annak, hogy a francia kormány továbbra is mindenáron érvényben akarja tartani a Rajnavidéken az erődítési tilalmat, melyre sokkal nagyobb súlyt vet, mint a katonamentesség kérdése.

A francia biztonsági politika eddig két sikert mozdított. Egyfelől a kollektív biztonsági rendszerre igyekezett támaszkodni, másfelől ennek a rendszernek fogyatékosságait katonai egyezményeken nyugvó szövetségekkel pótolta. Végeredményben a francia elgondolás tengelyében a Népszövetség állott, legfőbb pillére pedig a locarnói egyezmény volt, melynek a hivatalos francia értelmezés szerint nemcsak egy német támadás, hanem a hadmentes zóna megszállása esetén is automatikusan Franciaország oldalára kellett volna állítania Angliát.

Ehelyett azonban az történt, hogy Anglia közvetítő szerepet igyekezett betölteni Franciaország és Németország között a felmerült ellentét kiegyenlítésére. Az angol magatartás következtében a Népszövetség tanácsa tizenkét nappal a locarnói egyezmény megszegése után csak annyira jutott el, hogy ezt a tényt megállapítsa s aztán bizonytalan időre elnapolta magát, anélkül, hogy a szerződés értelmében döntött volna a felekhez intézendő ajánlásokról.

Ez a helyzet érthető csalódást okozott Franciaországban és súlyos csapást mért a népszövetségi politikára.

A történetek után nehéz lesz a francia közvéleményt a Népszövetségen felépülő biztonsági rendszer határozásáig meggyőzni. Jellemző, hogy maga a félhivatalos *Le Temps* is leplezetlenül rámutat a franciák csalódására, mely szerinte az egész Népszövetséget veszélybe sodorta. A bizalom egyelőre alaposan megingott a genfi intézményben és hacsak váratlan fordulat nem áll elő, francia részről a szövetségi politika erősödésére lehet számítani. De Franciaország lehetőségeit e tekintetben korlátozni fogja az Angliával való együttműködés szükségessége és Németország katonai erejének növekedése. Anglia jelenleg cseppet sem népszerű Franciaországban. A franciák annál inkább nehezelmek az angolokra a német szerződés-szegéssel szemben való lanyha állásfoglalásuk miatt, mert tudják, hogy Angliával mindenképpen jó viszonyban kell maradniuk, mert semmi sem helyettesítheti az ő garanciáját keleti határaikon. Biztosra veszik, hogy amíg Anglia segítségére számíthatnak, nem kell német támadástól tartaniok. Legfőbb igyekeztük a békekötés óta, hogy garanciaszerződést kössenek vele. Anglia azonban kitart hagyományos egyensúly-politikájá mellett és nem hajlandó magát egyoldalúan lekötni a franciák mellett.

Ennek köszönhetjük minden valószínűség szerint, hogy ezuttal sikerült elkerülnünk egy háborus összeütközést.

Egyes értesülések szerint a francia kormány tagjai közül többen az erélyes fellépés mellett kardoskodtak. Elegendő lett volna egy háborus veszély felidézése az, hogy Anglia magáévá tegye a pénzügyi és gazdasági szankciókra vonatkozó francia javaslatokat.

Bosszantja a franciákat az is, hogy érdekeik és érzelmeik dacára belemertek az Olaszország elleni szankciókba, abban a reményben, hogy Anglia ennek

ellenében a németekkel szemben fog oldalukra állni és most nem kapták meg a várt ellenszolgáltatást. A Sarraut-kormány, mely a szankciós és fasisztá-ellenes radikálisokra és szocialistákra, sőt a kommunistákra is támaszkodik, még csak azzal sem áll módjában az angolokra nyomást gyakorolni, hogy Olaszországhoz közeledjék és a szankciók ellen lépjen akcióba. Különösen lehetetlen volna ez a népi arcvonal jegyében előkészített választások előtt, hiszen a népi front egyik külpolitikai alapítója a szankciós politika kéréseketlen folytatása Olaszország teljes kudarcáig... Másrészt állna a dolog, ha Laval maradt volna hatalmon.

Ezek a külpolitikai események a választásokra sem lesznek hatás nélkül. Általános vélemény szerint a baloldali pártok kiáltásait csökkentni a locarnói szerződésbe és a Népszövetségbe vetett hit megrendülése. Bizonyos, hogy sajtóságos helyzetbe kerültek a baloldali pártok, melyek röviddel ezelőtt a Népszövetségre és az angol barátságra esküdve követelték Olaszország megbüntetését, most pedig egy Franciaországot közvetlenül érdeklő esetben kénytelenek beismerni a Népszövetség tehetetlenségét és a francia-angol nézeteltérést.

Honti Ferenc.

József királyi herceg emlékbeszéde Horatiusról és Berzsenyiről.

A Magyar Tudományos Akadémia előkelő közönség részvételével összes ülést tartott. Ezt megelőzően a nyelv- és széptudományi osztály ülésezett, amelyen Papp Ferenc levelező tag Gyulai Párról értekezett. Az összes ülésen József király herceg, az Akadémia elnöke, megnyitó beszédében megemlékezett Horatiusról és Berzsenyiről.

— Horatius születésének kétezeréves fordulóját tavaly ünnepelte a művelt világ. — mondotta a királyi herceg. — E kétezeréves dicsőség — mondhatnám — szinte egyenlő a megvalósult halhatatlansággal Horatius költészete átsugárzott a középkoron, olvasta és szerette Petrarca, nálunk Petőfi költénységében hordta zsebkijadását. Itt találta meg a vele legrokonabb költői lelket Berzsenyiben. Méltó tehát, hogy kettőjüket együtt ünnepeljük.

A továbbiakban József királyi herceg megállapította, hogy a magyar és a római jellem között van valami rokon, erőteljes vonás s ez is közel hozza őket egymáshoz, majd így folytatta:

— Mégis nagyon különbözik Berzsenyi költészete még akkor is, ha Horatius alapeszméit követi. Ő sohasem pusztá másolója Horatiusnak, mert még a hozzá közelebb álló ódáiban is megtaláljuk sajátos eredetiségét és egyéniségét. Hogyha azt kérdeznék tőlem, hogy Horatius, vagy Berzsenyi áll-e közelebb lelkemhez, minden habozás nélkül azt felelném, hogy Berzsenyi. Horatius ugyan gazdagabb eszmékben, több érteke van érzelmesség, finom guny iránt és szinte érezni lehet — költeményeit olvasva —, hogy mennyire élvezte az élet gyönyöreit. Ezzel szemben Berzsenyi melegszívű, mélyen érző ember, izzigáig hazafi. Megkapó pátosza erősebb, szenvedélyesebb; lángoló hűv lobog költeményeiben, amely magával ragadja az olvasót; hullámozó kedélye tiszta és rokonszenves: ő maga pedig mindenekelőtt igaz magyar!

A díszes közönség hosszasan ünnepelte József királyi herceget emlékbeszédének elhangzása után, majd Császár Elemér, az Akadémia rendes tagja, „Berzsenyi Dániel jelentősége” címmel tartott előadást, megemlékezve arról, hogy most száz éve, 1836-ban halt meg a nagy költő. Huszti József levelező tag „A kétezeréves Horatius” címmel olvasott fel tanulmányt. Az előadóknak József királyi herceg mondott köszönetet. Az összes ülés után zárt ülésben folyó ügyeket tárgyaltak Voinovich Géza főtitkár előterjesztésében.

Megszakadtak a lengyel-román gazdasági tárgyalások.

Bukarest, márc. 31. A lengyel-román gazdasági tárgyalások a tárgyalófelek hajthatatlan magatartása miatt megszakadtak.